



REGERINGSKANSLIET

Remiss

2011-05-31

S2011/4545/FST

Socialdepartementet

Enheten för familj och sociala tjänster
Ralf Löfstedt
Telefon: 08-405 3329

STOCKHOLMS STAD	
Kommunstyrelsen	
KF/KS Kansli	
Ink.	2011-06-10
Dnr:	001-1316/2011
Till:	SVU

Alkoholservering på särskilda boenden (SOU 2011:41)

Remissinstanser:

1. Förvaltningsrätten i Malmö
2. Regelrådet
3. Rikspolisstyrelsen
4. Socialstyrelsen
5. Statens folkhälsoinstitut
6. Länsstyrelsen i Blekinge
7. Länsstyrelsen i Västerbotten
8. Länsstyrelsen i Örebro län
9. Arvika kommun
10. Bodens kommun
11. Danderyds kommun
12. Eskilstuna kommun
13. Falu kommun
14. Gotlands kommun
15. Gävle kommun
16. Göteborgs kommun
17. Härjedalens kommun
18. Jönköpings kommun
19. Karlskrona kommun
20. Karlstads kommun
21. Linköpings kommun
22. Malmö kommun
23. Mölndals kommun
24. Stockholms kommun
25. Strömsunds kommun
26. Sundsvalls kommun
27. Svedala kommun

28. Vansbro kommun
29. Vilhelmina kommun
30. Värmdö kommun
31. Växjö kommun
32. Åre kommun
33. Örebro kommun
34. Blå bandet
35. FAMNA
36. Handikappförbunden
37. Hotell och Restaurangfacket
38. IOGT-NTO
39. Kommunal
40. Kommunal alkoholhandläggares förening (KAF)
41. Landsorganisationen i Sverige (LO)
42. Lika unika, Federationen mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning
43. Pensionärernas Riksorganisation (PRO)
44. Riksförbundet PensionärsGemenskap
45. Svenska kommunal pensionärs förbund (SKPF)
46. Svenskt Näringsliv
47. Sveriges bryggerier
48. Sveriges Hotell- och Restaurangföretagare (SHR)
49. Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)
50. Sveriges Pensionärs Riksförbund (SPRF)
51. Sveriges Pensionärsförbund (SPF)
52. Tjänstemännens Centralorganisation (TCO)
53. Vårdförbundet
54. Vårdföretagarna

Remissvaren ska ha kommit in till Socialdepartementet senast den 30 september 2011. Vi ser helst att ni endast skickar dem i elektronisk form och då både i word- och pdf-format.
Remissvaren ska skickas till följande e-postadresser:
registrator@social.ministry.se och
s.fst@social.ministry.se.

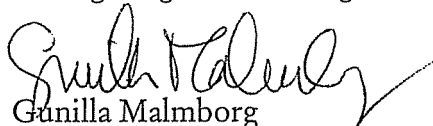
I remissen ligger att regeringen vill ha synpunkter på förslagen eller materialet i betänkandet.

Myndigheter under regeringen är skyldiga att svara på remissen. En myndighet avgör dock på eget ansvar om den har några synpunkter att redovisa i ett svar. Om myndigheten inte har några synpunkter, räcker det att svaret ger besked om detta.

För **andra remissinstanser** innebär remissen en inbjudan att lämna synpunkter.

Råd om hur remissyttranden utformas finns i Statsrådsberedningens broschyr "Svara på remiss. Hur och varför?" Broschyren kan beställas från Regeringskansliet, Information Rosenbad, 103 33 Stockholm eller hämtas från nätet: www.regeringen.se. Utredningens betänkande finns tillgängligt på regeringens hemsida.

På Regeringskansliets vägnar



Gunilla Malmborg

Departementsråd

Kopia till

Fritzes kundservice, 106 47 Stockholm
Riksdagens utredningstjänst

Alkoholservering på särskilda boenden

*Slutbetänkande av Utredningen om vissa
alkoholfrågor*

Stockholm 2011



STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

SOU 2011:41

SOU och Ds kan köpas från Fritzes kundtjänst. För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Fritzes Offentliga Publikationer på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Beställningsadress:
Fritzes kundtjänst
106 47 Stockholm
Orderfax: 08-598 191 91
Ordertel: 08-598 191 90
E-post: order.fritzes@nj.se
Internet: www.fritzes.se

Svara på remiss. Hur och varför. Statsrådsberedningen (SB PM 2003:2, reviderad 2009-05-02)
– En liten broschyr som underlättar arbetet för den som ska svara på remiss.
Broschyren är gratis och kan laddas ner eller beställas på
<http://www.regeringen.se/remiss>

Textbearbetning och layout har utförts av Regeringskansliet, FA/kommittéservice.

Tryckt av Elanders Sverige AB.
Stockholm 2011

ISBN 978-91-38-23578-2
ISSN 0375-250X

Till statsrådet Maria Larsson

Genom beslut den 4 mars 2010 bemyndigade regeringen statsrådet Maria Larsson att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att utreda frågan om möjligheten att tillåta servering av alkoholdrycker på särskilda boenden. I uppdraget ingår också att ta fram förslag till hur gårdsförsäljning av alkoholdrycker kan ske på ett sätt som är förenligt med EU-rätten liksom detaljhandelsmonopolet och utan att det leder till negativa konsekvenser för folkhälsan (dir. 2010:21). Uppdraget ska enligt tilläggsdirektiv (2010:85) redovisas senast den 1 januari 2011 i den del det rör gårdsförsäljning. I övrigt ska det redovisas senast den 1 maj 2011.

Den 8 april 2010 förordnades f.d. ordföranden och chefen för Allmänna reklamationsnämnden Lotty Nordling att vara särskild utredare.

Som sakkunniga i utredningen förordnades den 22 april 2010 ämnesrådet Carin Jahn, Socialdepartementet, rättssakkunnige Sara Johannesson, Utrikesdepartementet, kanslirådet Kent Löfgren, Socialdepartementet, kanslirådet Anette Madsen, Landsbyggsdepartementet och kanslirådet Bengt Rönngren, Socialdepartementet. Som experter i utredningen förordnades samma datum chefsjuristen Karin Eckerberg, Systembolaget AB, juris doktorn i europeisk integrationsrätt Jörgen Hettne, Svenska institutet för europapolitiska studier (Sieps), experten Anders Johannesson, Lantbrukarnas Riksförbund, avdelningschefen Matz Larsson, Statens folkhälsoinstitut, utredaren Britta Mellfors, Socialstyrelsen, handläggaren Per-Olov Nylander, Sveriges Kommuner och Landsting, verkställande direktören Ronny Persson, Vingården i Åhus, samt rådmannen vid Stockholms tingsrätt och docenten i europeisk integrationsrätt Ingeborg Simonsson.

Den 12 december 2010 entledigades rättssakkunnige Sara Johannesson, kanslirådet Anette Madsen, chefsjuristen Karin Eckerberg, juris doktorn i europeisk integrationsrätt Jörgen Hettne, experten Anders Johannesson, verkställande direktören

Ronny Persson, och rådmannen och docenten i europeisk integrationsrätt Ingeborg Simonsson från uppdraget.

Den 12 december 2010 förordnades avdelningschefen Stefan Lundin, Sveriges Hotell- och Restaurangföretagare och verksamhetschefen Peter Moilanen, IOGT-NTO, som experter i utredningen. Den 17 januari 2011 entledigades kanslirådet Bengt Rönngren från uppdraget.

Till sekreterare förordnades den 12 april 2010 kanslirådet Charlotte Lönnheim.

I den del av utredningens arbete som har avsett alkoholserving på särskilda boenden har deltagit de sakkunniga Carin Jahn och Kent Löfgren samt experterna Matz Larsson, Stefan Lundin, Britta Mellfors, Peter Moilanen och Per-Olov Nylander.

Utredningen, som har antagit namnet Utredningen om vissa alkoholfrågor, överlämnade i december 2010 delbetänkandet Gårdsförsäljning(SOU 2010:98).

Utredningen överlämnar härmed slutbetänkandet *Alkoholserving på särskilda boenden* (SOU 2011:41). Uppdraget är därmed avslutat.

Stockholm i april 2011

Lotty Nordling

/Charlotte Lönnheim

Innehåll

Sammanfattning	7
Författningsförslag	11
1 Uppdraget och arbetets bedrivande	15
2 Särskilda boenden	17
2.1 Inledning.....	17
2.2 Socialtjänstlagen	18
2.3 Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade	21
2.4 Tillsyn	24
3 Servering av alkoholdrycker	25
3.1 Servering av spritdrycker, vin, starköl och andra jästa alkoholdrycker	25
3.2 Servering av folköl	30
4 Alkoholservering på särskilda boenden i dag.....	33
5 Överväganden	35
5.1 Utgångspunkter	35
5.2 Kan man tillåta servering på särskilda boenden?.....	37
5.3 Reglering av alkoholservering på särskilda boenden.....	45

6	Ikraftträdande	49
7	Konsekvensbeskrivning	51
7.1	Alkoholpolitiska konsekvenser	51
7.2	Ekonomiska konsekvenser för kommuner och statliga myndigheter.....	52
7.3	Övriga konsekvenser.....	54
8	Författningskommentar	55
8.1	Förslag till lag om ändring i alkohollagen.....	55
Bilagor		
Bilaga 1	Kommittédirektiv och Tilläggsdirektiv.....	59

Sammanfattning

Uppdrag och bakgrund

Utredningens uppdrag har varit att utreda frågan om möjligheten att tillåta alkoholserving på särskilda boenden och att analysera och belysa de problemställningar som finns i denna fråga. I uppdraget har också legat att lämna fullständiga författningsförslag, för den händelse utredningen bedömer att det finns ett behov av en särskild reglering.

I utredningens direktiv (dir. 2010:21) anges inte vad som avses med särskilda boenden. Begreppet särskilda boenden är emellertid definierat i Socialstyrelsens termbank. Enligt denna avses med särskilt boende individuellt behovsprövat boende som ges med stöd av socialtjänstlagen (2001:453) och lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade. Utredningen har i sina överväganden utgått från den innebörd som begreppet ges i termbanken.¹ I kapitel 2 redogörs närmare för särskilda boenden.

I kapitel 3 redovisas relevanta bestämmelser i alkohollagen (2010:1622). Huvudregeln är att servering av spritdrycker, vin, starköl och andra jästa alkoholdrycker kräver tillstånd (8 kap. 1 § första stycket). Tillstånd krävs dock enligt tredje stycket i samma paragraf inte om serveringen avser ett enstaka tillfälle för i förväg bestämda personer, det sker utan vinstintresse och utan annan kostnad för deltagarna än kostnaden för inköp av dryckerna och äger rum i lokaler där det inte bedrivs yrkesmässig försäljning av alkohol- och lättdrycker. Tillstånd krävs inte heller för servering av folköl. Däremot krävs i dessa fall en anmälan till kommunen och att man utövar egenkontroll (8 kap. 8 §).

Någon samlad bild finns inte i vilken utsträckning och på vilket sätt alkoholserving på särskilda boenden förekommer eller anord-

¹ Termbanken innehåller begrepp och termer som Socialstyrelsen tillsammans med Sveriges Kommuner och Landsting och privata vårdgivare beslutat att rekommendera för användning inom vård och omsorg.

nas i dag. För att få en uppfattning om hur frågan hanteras i praktiken har utredningen varit i kontakt med sammanlagt nio kommuner. I avsnitt 4 ges en kort beskrivning av vad som har kommit fram vid dessa kontakter.

Servering av alkoholdrycker förekommer på särskilda boenden. Det förefaller ske i begränsad utsträckning och antingen inom ramen för ett serveringstillstånd (8 kap. 1 § första stycket alkohollagen) eller med stöd av bestämmelserna om icke tillståndspliktig servering vid enstaka tillfällen (8 kap. 1 § tredje stycket). Utöver detta förekommer det att de boende enskilt eller gemensamt köper in alkoholdrycker som de förtär vid gemensamma måltider eller andra tillfällen. Det är då emellertid inte fråga om servering i alkohollagens mening.

Den slutsats utredningen drar är att man med de regler som gäller i dag behöver tillstånd enligt alkohollagen för servering av alkoholdrycker på särskilda boenden, om en sådan servering förekommer med någon form av regelbundenhet, t.ex. till de boende och deras anhöriga och andra närstående vid helger och födelsedagsfiranden.

Överväganden och förslag

Utredningen har ställt sig frågan om det är nödvändigt att kräva tillstånd till servering av alkoholdrycker på särskilda boenden i varje enskilt fall. Vid bedömningen av denna fråga har utredningen utgått från de regler som gäller för alkoholservering och de alkoholpolitiska skyddsintressen som bär upp dessa regler. För att få serveringstillstånd ställs enligt alkohollagen särskilda krav på tillståndshavaren och på den personal som är anställd i verksamheten liksom på kök, matutbud och lokaler.

Utredningen har gått igenom alla de krav som en sökande enligt alkohollagen måste uppfylla för att få serveringstillstånd. Denna genomgång har lett utredningen till slutsatsen att någon särskild prövning i varje enskilt fall inte behövs för att tillåta alkoholservering på särskilda boenden. Utredningen bedömer att särskilda boenden i allt väsentligt redan uppfyller de krav som från alkoholpolitiska och ordningssynpunkter kan ställas på en sådan servering. Utredningen bedömer således att alkoholservering på särskilda boenden bör kunna tillåtas utan tillståndsprövning i varje enskilt fall. Utredningen föreslår därför att servering av spritdrycker, vin,

starköl och andra jästa alkoholdrycker till de boende och deras närstående ska tillåtas på sådana särskilda boenden som tillhandahåller måltidsservice och att en särskild bestämmelse om detta förs in i alkohollagen.

Servering av alkoholdrycker till de boende och deras närstående på sådana särskilda boenden som tillhandahåller måltidsservice är till sin karaktär sådan att man som regel inte behöver befara överservering, servering till minderåriga eller några andra nykterhets- eller ordningsproblem. Samtidigt kan man emellertid inte helt utesluta några sådana olägenheter. Med hänsyn till det, men framför allt med hänsyn till den ansvarsfulla uppgift som det trots allt är att servera alkohol finns det enligt utredningens mening anledning att ställa krav på någon form av kontroll i likhet med vad som gäller vid servering av folköl i dag. Utredningen föreslår därför att den som bedriver alkoholserving på ett särskilt boende ska utöva särskild kontroll (egenkontroll) över serveringen och att det för egenkontrollen ska finnas ett för verksamheten lämpligt program. Vidare föreslår utredningen, i likhet med vad som gäller för servering av folköl, att den som bedriver alkoholserving på ett särskilt boende ska kunna förbjudas att fortsätta med alkoholservingen eller meddelas varning, om han eller hon inte följer bestämmelserna i alkohollagen.

Konsekvenser

Utredningen bedömer att utredningens förslag inte kommer att leda till några alkoholpolitiska olägenheter och inte heller till några negativa konsekvenser för folkhälsan.

Utredningen bedömer att utredningens förslag inte heller leder till några ökade kostnader för kommunerna och berörda statliga myndigheter. För kommunerna innebär förslagen administrativa förenklingar både i deras egenskap av tillståndsmyndighet och i deras egenskap av huvudmän för särskilda boenden. Utredningen bedömer vidare att förslagen inte leder till några ökade kostnader för näringslivet. För de företag som bedriver alkoholserving på särskilda boenden innebär förslagen administrativa förenklingar. Utredningens bedömning är också att förslagen inte heller påverkar den kommunala självstyrelsen, brottsligheten eller jämställdheten mellan män och kvinnor och inte heller leder till någon miljöpåverkan.

